

PANDEMİ SONRASINA İLİŞKİN SINIF EĞİTİMİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNİN ÖNGÖRÜ BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anıl Doğukan SARIALAI, Balıkesir Amerikan Kültür Koleji
anilsarialai@gmail.com

İlay Sultan YURTERİ, Milli Eğitim Bakanlığı
ilaycol@gmail.com

Begüm YAVUZ, Milli Eğitim Bakanlığı
begumbasar00@gmail.com

Birol SUSAM, Milli Eğitim Bakanlığı
birolsusam@gmail.com

Prof.Dr. Mehmet Kaan DEMİR,
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
mkdemir2000@yahoo.com

Özet

İnsanlığı 21. yüzyılın ilk çeyreğinde etkileyen en önemli olay olan COVID-19 pandemisinin Türkiye'ye olan etkileri üzerine lisansüstü öğrencilerinin öngörü becerilerini değerlendirmek çalışmanın temel amacıdır. Bu doğrultuda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde Temel Eğitim-Sınıf Eğitimi'nde öğrenim gören 33 lisansüstü öğrencisinin katıldığı bu çalışmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme formu yoluyla toplanan veriler Nvivo 11 paket programı ile incelenmiştir. Çalışma sonunda lisansüstü öğrencileri pandemi sürecinin devam etmesi durumunda öğrencilerin fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarının artabileceğini öngörmüşlerdir. Öğretmen boyutunda lisansüstü öğrencileri öğretmen ve öğrenci ilişkisinin daha da zayıflamasının söz konusu olacağını vurgulamaktadırlar. Lisansüstü öğrencileri ailelere yönelik olarak en çok veli tutumuna ve iletişimine dair öngörüler paylaşmışlardır. Velilerin yaşadığı ekonomik zorluğun artacağına ilişkin öngörüler en sık tekrar edilen görüşlerdir. Türkiye'ye yönelik olarak da özellikle eğitim vizyonunun değişmesi en sık tekrar edilen görüş olurken, mesleklere ilişkin uygulamalı eğitimlerin niteliksizleşmesine ve toplumsal davranış problemlerindeki artışa ilişkin öngörüler lisansüstü öğrencilerinin belirttikleri öngörülerin başında gelmektedir.

Anahtar Sözcükler: COVID-19 pandemisi, lisansüstü öğrencileri, sınıf eğitimi, öngörü becerisi.

EVALUATION OF THE FORESIGHT SKILLS OF CLASSROOM EDUCATION GRADUATE STUDENTS RELATING TO THE POST PANDEMIC

Abstract

The main purpose of the study is to evaluate the foresight skills of graduate students on the effects of the COVID-19 pandemic, which is the most important event affecting humanity from the first quarter of the 21st century, on Turkey. In this direction, the phenomenology design was used in this study, in which 33 graduate students studying in the Primary Education-Classroom Education of Çanakkale Onsekiz Mart University Graduate Education Institute participated. The data collected through the structured interview form were analyzed with the Nvivo 11 package program. At the end of the study, graduate students predicted that the physical and psychological health problems of the students may increase if the pandemic process continues. On the teacher side, graduate students emphasize that there will be a further weakening of the teacher-student relationship. Graduate students mostly shared their predictions about parent attitude and communication towards families. The predictions that the economic hardship experienced by the parents will increase are the most frequently repeated views. For Turkey, the change in the educational vision is the most frequently repeated opinion, while the predictions regarding the unqualified vocational training and the increase in social behavior problems are among the predictions made by the graduate students.

Key Words: COVID-19 pandemic, graduate students, classroom education, foresight skills.

www.jret.org @ Her hakkı saklıdır. Dergide yayınlanan yazıların; intihal, etik ve diğer tüm sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Sarialai, Yurteri, Yavuz, Susam & Demir

GİRİŞ

2019 yılının son ayı, dünyayı her yönüyle etkileyen bir pandeminin başlangıç zamanı olarak tarihteki yerini almaktadır. Dünyanın her kıtasındaki, her gelişmişlik düzeyindeki, her ekonomik büyüklüğündeki ülkeyi derinden ve beklenmedik boyutta sarsan COVID-19 pandemisi, 2022 yılının sonuna yaklaşırken halen farklı varyantlarla devam etmektedir. Yakın zamanda ortaya çıkan ve insanlığı derinden etkileyen COVID-19'un tüm devlet yapılarına olan etkileri çarpıcı bir şekilde gözlenebilmektedir. Ülkelerde küresel anlamda ve dikkate değer ölçüde bir dönüşüm yaşanmaktadır. Pandemi tüm dünyada kontrol edilemeyen bir hızda yayılarak değişimi zorunlu kılmıştır (Xie, Siau ve Nah, 2020).

Geçmiş 3 yıla bakıldığında dünyanın ekonomik ve sağlık imkânları açısından en güçlü görünen ülkelerinin bile tökezlediği, uluslararası yardımlara ihtiyaç duyduğu durumlar yaşamıştır. Özellikle Avrupa kıtasındaki yaşlı nüfusun azaldığı, ekonomi modellerinin değiştiği, sağlık ve tarım yatırımlarının öneminin arttığı, eğitimin okulun dört duvarından teknoloji desteğiyle evin dört duvarına döndüğü değişimler yaşanmıştır. Dünyada 6 milyon doğrudan pandemi sebebiyle gerçekleşen ölümlerin yanı sıra Euronews (2022) bazı uzmanlara dayanarak pandemiyle bağlantılı ölümlerin 16 milyonu bulunduğunu iddia etmektedir. Dünya ekonomilerinin, eğitim sistemlerinin bu yeni duruma küresel çöküşle karşılık vermesi Türkiye'yi de etkilemiş ve etki boyutu uzun vadede kendini hissettirmesi beklenen bir gerçek olmuştur. Tüm dünyada etkisini gösteren salgın krizi yalnızca sistemleri değil o sisteme dâhil olan toplumu, aileleri ve kişileri etkilemektedir (Sarı ve Sarı, 2020). Bu sebeple bir ülkenin millileşme vizyonu; küresel bir kriz anında ülke çıkarlarını şekillendirmesinin yanında; bir toplumun güçlü bir itirazı ve karşı duruşudur. Türkiye'de uzun vadede eğitime bu şekilde devam edilmesi, farklı açılardan süreci zorlaştıran nedenler ortaya çıkaracaktır. Bu durumun teknik, psikolojik, ulusal, toplumsal ve ekonomik olarak kendisini göstermesi beklenmektedir. Eğitime mekândan bağımsız olarak devam edilmesi ve sistem içerisindeki problemlerin ortadan kaldırılması gereklidir. Bu süreci yaşayan genç neslin bu yeni normale; fiziksel, psikolojik ve bilişsel olarak hazırlanması noktasında ailelere, eğitimcilere ve yöneticilere önemli görevler düşmektedir.

Pandeminin Türkiye ekonomisi üzerinde yarattığı belirsizlik ve tehlike gözle görülür niteliktedir. COVID-19'dan kaynaklı olarak tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de var olan gelir gider dengesizliği geleceğe ilişkin olumsuz görüşleri güçlendirmiştir. Kriz anında halka yönelik maddi ve psikolojik destek paketlerinin sunulması, ülke ekonomisinin harekete geçirilmesini sağlayacaktır. Bu noktada ülkelerin geleceğe yönelik kalkınma planlarının işlevselliği kilit noktadadır. Türkiye'nin var olan imkânları ile pandemi sürecinde yaşadığı problemlerinin asıl kaynağına giderek yol izlemesi önemli bir adımdır (Sertkaya ve Baş, 2021). Pandemi sonrasında ülke rezervlerinin ve mali kaynakların sürece yönelik yön değiştirmesi ve devamlılığının sağlanması iyileşme sürecini kolaylaştıracaktır. Bu süreçte sağlam sebeplere dayandırılarak yapılan öngörüler; belirsizliğin, kaygının ve güvensizliğin var olduğu bir düzende istikrarlı bir geleceğin inşasını destekleyecektir.

Ülkemizde yaşanan yeni düzen; uygulanan eğitim sisteminin etkin ve pasif yönlerini ortaya koyarken, eğitim paydaşlarına da sürecin avantajlarına ve dezavantajlarına dair farkındalık kazandırmıştır (Özer ve Suna, 2020). Geçmişteki öğretiler ilerideki olası tehditler ile mücadelede ihtiyaç duyulan öngörülere zemin hazırlar. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından hazırlanan 2005 raporunda eğitim sistemlerinin itici gücünü devlet, aile, öğretmen ve öğrenciler olarak belirtmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin sisteme yönelik eleştirilerinin, öngörülerinin ve beklentilerinin eğitimin sürdürülebilir olmasında mihenk taşı olduğunu belirtmektedir. Yaşanan bu zorlu süreç, ülke düzeninin ve uyguladıkları sistemlerin değişmesine sebep olan sıkıntıları ortaya çıkarmaktadır. Eti ve Karaduman (2020), yaptığı araştırmasında öğretmen adaylarının salgın sürecinde uygulanan öğretim yöntemlerinin mesleki alandaki eksikliklerini fark ederek, bunların sonuçlarına yönelik öngörülerini belirtmektedir. Appel (2020) çalışmasında öğretmen uzmanlığını bilgi, özerklik ve yükümlülük olarak betimlemektedir. Bu noktada eğitimde lokomotif görevini üstlenen öğretmenlerin, ülke refahı için öngörü becerisine sahip olması önem taşımaktadır. Öğretmenlerin sahip olması gereken bu beceri, ülkelerin geleceklerini inşa ederken yetkinlik sağlamaktadır. Suddendorf, Nielsen ve Gehlen (2011) öngörü becerisini; başarılı insanların özüne inildiğinde ileride yaşanabilecek olası durumları ve gereksinimleri sezebilmeleri olarak belirtmektedir. Lambert ve diğ., (2020) öğretmen adaylarının salgın sürecindeki yeni düzende ülkenin geleceğine dair süresiz bir belirsizlik duygusu hissettiklerini belirtmektedir. Geleceğin yordayıcısı olarak karşımıza çıkan öngörü, alanyazında yeni bir kavramdır. Çünkü küresel boyutta yaşanan salgında ihtiyaçların, beklentilerin, ihtimallerin ve ilerleyen teknolojinin getirisi olarak geleceğe ilişkin araştırmalar önem kazanmıştır. Hedeflenen yeni düzenin uygulanmasında ve devamlılığının sağlanmasında eldeki sayısal verilerin yetersiz kaldığı belirtilebilir.

www.jret.org @ Her hakkı saklıdır. Dergide yayınlanan yazıların; intihal, etik ve diğer tüm sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Sarıalaj, Yurteri, Yavuz, Susam & Demir

Rees, Crampton, Gauld ve MacDonell'e (2018) göre tahmin, geçmiş yaşantılardan yakın geleceğe olan etkisini belirtirken; öngörü ise yaşanan değişim üzerindeki etkileri, yönelimi ve belirsizliğin resmedilmesini sağlar. Gariboldi, Lin, Bland, Auplish ve Cawthorne (2021) ülke yöneticilerinin, sahadaki uygulayıcıların riski azaltan, belirsizliklere karşı direnen ve avantajları dikkate alan öngörülerine değer vermesi önemlidir. Bunun sebebi ise değişen düzende güvenli bir geleceğin şekillenmesi için doğru stratejilerin belirlenebilmesidir. Nissen (2020), öngörüyü, bilimsel bilgiye ulaşmada kullanılan yenilikçi düşünce yapısı olarak ifade etmektedir. Suddendorf ve diğ., (2011) ise gelecekteki olası bir yaşantının, belirli bir hedefe uygun olarak gerçekleşme ihtimalinin zihinsel tasarımı olarak belirtmektedir. Ataseven (2013) öngörüyü, bir unsurun varsayımları doğrultusunda, ilerleyen zamanlarda karşılaşılabilecek durumlar olarak açıklamaktadır. Öngörüler ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenen bir durumdur. Kapu (2010), öngörü becerisinin yaşanan olaylardan hareketle gelecekteki yaşanması olası durumlara karşı hareket alanı sağladığını paylaşmaktadır. Öngörü sosyal devlet anlayışının içerdiği eğitim, ekonomi, sağlık gibi sistemlere ilişkin aksaklıkları, geleceğe dair düzeltici tavsiyelerdir (Sarıttaş, 2006). Georghiou ve Harper (2011) ise öngörüyü var olan sisteme yönelik yapılan toplumun kendisine özgü stratejik hamlesi olarak görmektedir. Martin (2010) öngörüyü, bir toplumun geleceğinin temelini, ekonomisini ve sosyal düzenini etkileyen ve şekillendiren bir unsur olarak açıklamaktadır.

Öngörü becerisine sahip olmak, kişinin sürekli olarak ritmi değişen hayatına uyumluluğunu sağlar. Buradaki amaç ise yaşanan durumdan yola çıkarak gelecekteki olaylara erken müdahaledir. Öngörü becerisinin önemi ise yaşanabilecek olumsuzlukların avantaja çevrilebilmesi noktasında anlaşılmaktadır (Suddendorf, 2013). Yapılan araştırmalar, öngörünün geçerliliğini arttıran unsurları özellikle kişinin zihinsel yeterliliği, problem çözme becerisi, karakter özellikleri ve sağduyusu olarak belirtmektedir (Olkiewicz, 2015). Aynı zamanda işbirlikçi bir kıvrak zekâyı, yaratıcı bir kurgu becerisi gibi özelliklerin birleşimini sağlamaktadır. Öngörü becerisinin gelişmesinde, geçmişe bakmak önemlidir. Bireyin ya da toplumun yaşadıkları, benliğine dair farkındalığı ve olayların sonuçlarının etkilerinin iyi analiz edilmesi hassas bir noktadır. Aslında geçmişten gelen öğrenilmişlik ile geleceğe yön verebilme kabiliyetidir. Milojević (2021) araştırmasında, olası pandemi sürecinde güvenli bir gelecek için belirtilen stratejik öngörülerin yetersiz kalma ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Ayrıca geçmişte yaşanan salgınlardan alınan dersler ile geleceğe dair çözümlerin amaca uygunluğunu vurgulamıştır. Günümüze kadar süregelen geleneksel eğitimle yetişen öğrenci ve öğretmenler için çevrimiçi sınıflarda öğrenmek ve öğretmek farklı bir birikim olmaktadır. Bu süreci deneyimleyenlerin; bu yeni düzeni nasıl idrak ettikleri ve neleri öngördükleri önem arz etmektedir. Asya Kalkınma Bankası'nın, geleceğe, düşünceye ve öngörüye ilişkin yayınında Matters (2020) hükümetlerin öngörü olgusunu merkeze alarak, uygulanan sistemler için toplumsal bir ülküye yönelmenin gerekliliğine değinmektedir. Bunun önemini ise bu olguyu karşılaşılabilecek güçlüklerde direnç sağlayan kılavuz olarak belirtmektedir. Martin (1995), öngörünün sürdürülebilir olması ve birden fazla varsayıma dayanması olarak iki temel özelliğinin altını çizmektedir. Habicler (2022), pandemi süresince öngörü becerisini araştırdığı çalışmada varsayımlar ile başarıyı değişken olarak almıştır. Araştırma bulguları pandemide kısa vadeli stratejik öngörüler uygulandığını belirtmektedir. Buna bağlı öngörü becerisinin ise sistemlerin işleyişindeki aksaklıkların çözümünde rehberlik ettiğini ifade etmektedir. İnsanlığın ilerleyen yıllarda da benzer durumlarla karşılaşma ihtimali yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple şimdinin yargıları ve yönelimleri gelecekteki krizlerle baş edilmesinde fayda sağlayacaktır. Literatürde Türkiye'de önceden benzer çalışmaya ulaşamadığından bu çalışmada, lisansüstü eğitim gören öğrencilerin pandemi dönemi etkisi çerçevesinde Türkiye'ye dair öngörülerinin ortaya konulup değerlendirilmesi üzerine çalışılmıştır.

YÖNTEM

COVID-19 pandemisinin devam etmesi ve eğitim kurumlarının açılmaması ya da kısmi açılması durumlarında lisansüstü öğrencilerinin; pandemi durumunun Türkiye'ye, eğitim paydaşlarına ve eğitim sistemine olan etkilerine dair öngörülerini hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden "olgu bilim" deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseninde ulaşılmak istenen verilerin odak noktası, durumu yaşayan ya da daha önce tecrübe etmiş kişilerdir (Kılıç Çakmak, Karadeniz Oran, Demirel, Büyüköztürk ve Akgün, 2019).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde Temel Eğitim-Sınıf Eğitimi programında öğrenim gören 33 lisansüstü öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin amacı; önceden belirlenmiş ölçütlere göre durumların incelenmesidir. Yapılan çalışmada ölçütler araştırmacı tarafından belirleneceği gibi önceden hazırlanmış ölçütler de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). "Pandemi

www.jret.org @ Her hakkı saklıdır. Dergide yayınlanan yazıların; intihal, etik ve diğer tüm sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Sarıalai, Yurteri, Yavuz, Susam & Demir

sürecinde Türkiye’de bulunan lisansüstü öğrencileri” ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu’nun 15/26-E-84026528-050.01.04-2200192925 sayılı bilimsel araştırma etik kurul onayına dayanarak yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerini toplamak amacıyla oluşturulan soru formları, hazırlık aşamasında alanyazın taranarak uzman görüşleri alınmıştır. Sürecin sonunda araştırmacılar tarafından hazırlanan 4 adet sorunun yer aldığı soru formu kullanılmıştır. Araştırma verilerini toplamak amacıyla katılımcılara yöneltilen sorular aşağıdaki gibidir:

- 1- Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin öğrencilere yönelik öngörülerini nedir?
- 2- Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin öğretmenlere yönelik öngörülerini nedir?
- 3- Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin ailelere yönelik öngörülerini nedir?
- 4- Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’ye yönelik öngörülerini nedir?

Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi belirli bir düzen içerisinde verilerin kodlanması ve kategorize edilmesini sağlayan bir analiz tekniği olarak belirtilebilir (Kılıç Çakmak ve diğ., 2019). Araştırma verileri kodlanarak kategoriler belirlenmiştir. Kategorize edilen veriler anlamlı olarak sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler NVIVO 11 programı ile modellenmiştir. Araştırma süresince lisansüstü öğrencileri tarafından birden fazla görüşün paylaşıldığı görülmektedir. Bu sebeple tablolarda yer alan frekans değerleri (f) görüş sayısını belirtmektedir.

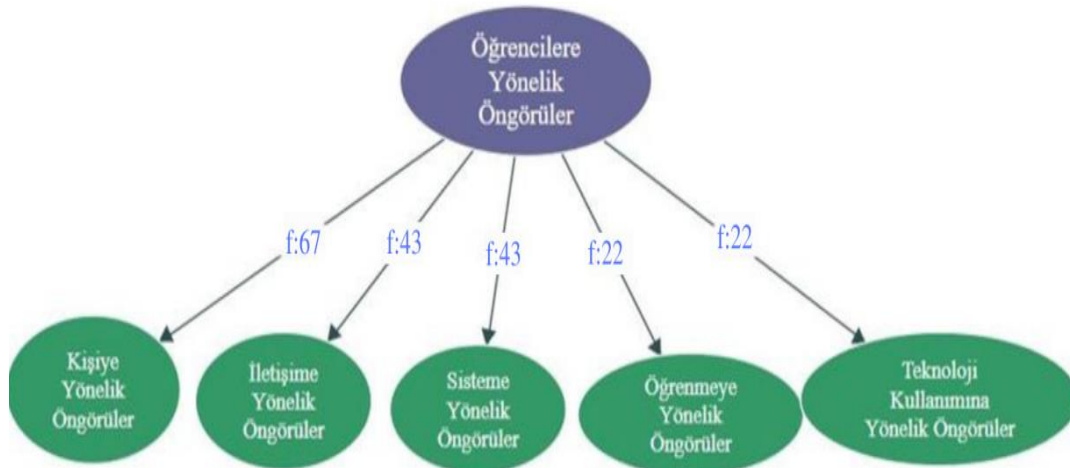
BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde lisansüstü öğrencilerinin pandeminin ülke ve eğitim sistemi üzerindeki etkilerine yönelik öngörülerini araştırmanın alt amaçlarına dayalı olarak sunulmuştur. Araştırmada “*Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda öğrencilere, öğretmenlere, ailelere ve Türkiye’ye yönelik öngörüleriniz nelerdir?*” sorusuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Lisansüstü Öğrencilerinin Öğrencilere Yönelik Öngörülerini

Bu başlıkta araştırmanın ilk amacı olan “*Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda öğrencilere yönelik öngörüleriniz nelerdir?*” sorusuna ait bulgulara yer verilmiştir. Lisansüstü öğrencileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “*kişiyeye yönelik öngörüler*”, “*iletişime yönelik öngörüler*”, “*sisteme yönelik öngörüler*”, “*öğrenmeye yönelik öngörüler*” ve “*teknoloji kullanımına yönelik öngörüler*” olarak 5 gruba ayrılarak lisansüstü öğrencilerinin görüşleri Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1: Öğrencilere Yönelik Öngörüler

Şekil 1’de katılımcıların öğrencilere yönelik öngörülerinin “*kişiyeye yönelik öngörüler*” (f:67) , “*iletişime yönelik öngörüler*” (f:43), “*sisteme yönelik öngörüler*” (f:43), “*öğrenmeye yönelik öngörüler*” (f:22) ve “*teknoloji kullanımına yönelik öngörüler*” (f:22) olarak 5 gruba ayrıldığı görülmektedir. Katılımcıların öğrencilere yönelik öngörülerinin yer aldığı *kişiyeye yönelik öngörüler* Tablo 1’ de sunulmuştur.

Tablo 1: Kişiyeye Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Sağlık sorunlarının ortaya çıkması	24
Evlenme yaşının düşmesi	6
Dikkat eksikliği/dağınıklığının görülmesi	5
Düşünme becerilerinin gelişmemesi	5
Meslek seçimlerinin hatalı yapılması	4
Bedensel gelişimin geride kalması	3
Mesleki becerilerin yetersiz kalması	3
Olumsuz kişilik davranışlarının artması	3
Motivasyonun düşmesi	3
Bireysel farkındalığın azalması	2
Zararlı alışkanlıklarda artış	2
Akademik başarısızlıkta artış	2
Motivasyonun artması	2
Akademik kaygının artması	1
Meslek edinme yaşının düşmesi	1
Beslenme alışkanlıklarının düzene girmesi	1

Tablo 1 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin kişiyeye yönelik öngörülerinde arasında “*sağlık sorunlarının ortaya çıkması*” (f:24) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö13, Ö15 ve Ö17’nin görüşleri şu şekildedir:

Ö13: “*Öğrenciler kitaplardan uzaklaşıp dijital olarak öğrenme-öğretme sürecine sürekli katıldıklarında göz sağlıkları bozulma tehlikesiyle karşı karşıya gelecektir.*”

Ö15: “*Öğrencilerde hareketsizlik temelli fiziksel ve ruhsal sorunlar ortaya çıkabilir. Özellikle hareketsizlik sonucu kamburluk, eklem ağrıları yaşayabilirler.*”

Ö17: “*Çocuklarda sağlık sorunları oluşabilir. Çünkü altı saat boyunca üst üste oturan çocuklarda başta göz sağlığı olmak üzere kamburluk, kemik eğriliği, obezite gibi problemler ortaya çıkabilir.*”

Örnek ifadelerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar öğrencilere yönelik kişisel öngörülerinde en çok sağlık sorunlarının ortaya çıkacağını, sağlık sorunlarının psikolojik ve fizyolojik olabileceğini ifade etmektedir. Aynı zamanda katılımcılar çevrimiçi eğitimin devam etmesi ile öğrencilerin öğrenme isteklerinin azalması, bireyin eğitim öğretim ortamından uzak kalması gibi sebepler ile öğrencilerin odak noktalarının farklı şeylere yönelebileceğini ve bu durumun erken yaşta evlilikleri ortaya çıkarabileceğini belirtmektedir. Katılımcıların öğrencilere yönelik öngörülerinin yer aldığı *iletişime yönelik öngörüler* Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2: İletişime Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Sosyalleşmenin azalması	24
İletişim becerilerinin olumsuz etkilenmesi	8
Öğretmen öğrenci ilişkisinin kurulamaması	5
Aile içi iletişim problemleri yaşanması	3
Aile içi şiddetin artması	1
Okul dışı iletişimin artması	1
Aile bireyleri arasında iletişimin artması	1

Tablo 2 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin iletişime yönelik öngörülerinde arasında “*sosyalleşmenin azalması*” (f:24) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö3, Ö6 ve Ö9’un görüşleri şu şekildedir:

Ö3: “Okul sadece öğrencilerin eğitim aldıkları yer değil, aynı zamanda sosyalleştikleri yerdir. Uzaktan devam eden bir süreçte öğrenci akademik olarak başarılı olsa bile sosyal anlamda gelişimi zayıf kalacaktır. Bu da gelecek nesillerin içe dönük, yalnız, asosyal, bencil olmasına zemin hazırlar.”

Ö6: “Çocukların sosyal gelişimlerinde arkadaşları önemli bir paya sahiptir. Bu durum okuldan ve arkadaşlarından uzak kalan çocukları olumsuz etkileyebilir.”

Ö9: “ Öğrencilerin sosyal beceriler ve ilişkiler açısından çok geriye gideceklerini düşünüyorum. Çünkü okul öğrenciler için aynı zamanda bir sosyalleşme alanıdır. Özellikle şehirlerde öğrencilerin sosyal ilişkileri en aktif yaşadıkları alanların okullar olduğu göz önüne alınırsa, okulların açılmaması öğrencilerin asosyal bireyler olmasına neden olabilir.”

Örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi katılımcılar öğrencilerin iletişimine yönelik öngörülerinde sosyalleşmenin azalacağını ifade etmektedir. Katılımcılar sosyalleşmenin azalmasının yanında iletişim becerilerinin olumsuz etkileneceğini belirtmektedir. Sosyalleşmenin azalması, iletişim becerilerinin olumsuz etkilenmesi ile öğrencilerin öğretmen-öğrenci ilişkisini ve aile içi ilişkileri zedeleyeceği üzerinde durmaktadır. Katılımcıların öğrencilere yönelik öngörülerinin yer aldığı sisteme yönelik öngörülerini Tablo 3’ de sunulmuştur.

Tablo 3: Sisteme Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Fırsat eşitsizliğinde artış	15
Çocuk işçi sayısının artması	7
Mekân ve zaman algısının ortadan kalkması	5
Özel gereksinimli öğrencilerin tanımlanamaması	4
Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminin verimsizleşmesi	3
İlgi duyulan alana yönelme	3
Erken okul terkine artış	2
Derse katılımın azalması	1
Derse yönelik dikkatin artması	1
Zorunlu eğitim uygulamasının göz ardı edilmesi	1
Eğitimde devamlılığın sağlanması	1

Tablo 3 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin sisteme yönelik öngörülerini arasında “fırsat eşitsizliğinde artış” (f:15) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö26, Ö28 ve Ö31’in görüşleri şu şekildedir:

Ö26:“Eğitimdeki fırsat ve imkân eşitliğinden yararlanamazlar. Pandemi süreci bizlere eğitim öğretim faaliyetlerinin uzaktan da uygulanabilir bir tarafının olduğunu göstermesinin yanı sıra herkesin eşit imkânlara sahip olmadığını da açıkça gösterdi. Uzaktan eğitim için gerekli alt yapı ve ekipmana sahip olmayan çocuklar uzaktan eğitime katılmayıp eğitimden geri kaldılar. Okullar olmazsa bu eşitsizlikler çok daha derin ve telafi edilemez hale gelip öğrencilerin kayıpları daha büyük oranlarla devam eder.”

Ö28:“Yeterli teknolojiye sahip telefon, tablet ve bilgisayarları olmayanlar eğitime katılmada aksaklık yaşayacaklar ve böylelikle eğitimden mahrum kalacaklar.”

Ö31: “Öğrenciler açısından eğitim-öğretim yönünden çok büyük farklılıklar oluşacaktır. Uzaktan eğitime bağlanamayan binlerce öğrencinin olduğu düşünülürse okuma yazmayı bile bilmeyen bir grupta da karşılaşabiliriz.”

Örnek ifadelerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar sisteme yönelik öngörülerinde fırsat eşitsizliğinde artışlar olacağını ifade etmektedir. Katılımcılar fırsat eşitsizliğini bireylerin her birinin eşit imkânlarda olmadığını ve uzaktan eğitimin gerçekleşmesi için gerekli ortamda bulunmadığını örnek göstererek açıklamaktadır. Fırsat eşitsizliğinin yanında çocuk işçi sayısında artış olabileceğini öngören katılımcılar bu durumu öğrencilerin gerekli ortama sahip olmamasının eğitim hayatlarını devam ettirmek yerine erken yaşta ekonomik özgürlüklerini kazanmaya yönlendirebileceklerini belirtmektedir. Katılımcıların öğrencilere yönelik öngörülerinin yer aldığı öğrenmeye yönelik öngörülerini Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Öğrenmeye Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Okul kültürünü öğrenmede zorluk yaşaması	5
Deneyimleyerek öğrenme ortamından uzak kalınması	5
Bireysel öğrenme fırsatı	5
Akran öğretimi problemleri yaşanması	3
İşbirlikli öğrenmenin gerçekleşmemesi	2
Okuldan bağımsız öğrenme	1
Zaman yönetiminin gelişmesi	1

Tablo 4 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin öğrenmeye yönelik öngörülerinde arasında “okul kültürünü öğrenmede zorluk yaşaması” (f:5), “deneyimleyerek öğrenme ortamından uzak kalınması” (f:5) ve “bireysel öğrenme fırsatı” (f:5) görüşleri dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö18, Ö31 ve Ö37’nin görüşleri şu şekildedir:

Ö18: “Okulların hiç açılmayacağı ortamda eğitimi dijital platformlarda yürütmek durumunda kalındığında yaparak-yaşayarak öğrenme gerçekleşmeyeceği için öğrenciler öğrendiklerini gerçek hayata aktarmada sorun yaşayacaklardır. Bu da onları pratikte yetersiz bireyler haline getirecektir.”

Ö31: “Öğrenciler sınıf ortamında belli kurallar ve disiplinle yetiştiriliyordu. Uzaktan eğitimle öğrencilerde bu disiplinin ve kurallara uyma davranışlarında azalma görülebilir. Kendi ev ortamlarında aşırı rahat ortam içinde kuralları unutacaklardır ya da hiç öğrenemeyeceklerdir.”

Ö37: “Öğrenciler kendilerini ve öğrenme yöntemlerini tanıyacak ve buna göre kendileri için düzenlenmiş öğrenme yöntemine bağlı olarak yetiştirilecek. Kişiselleştirilmiş öğrenme gerçekleşecektir. Öğrenmenin seviyeleri olacak ve öğrenciler öğrenim gerçekleştirdikçe bu seviyelerde ilerleyebilecek. Eğer seviyeyi geçmekte zorlanırlarsa, eksikliklerini gidermeleri için gerekli şekilde çalışıp tekrar yapmalarına olanak sağlanacak. Yani genele uymayacaklar, seviye sadece sınıf geçmeyle ölçülmeyecek, ilerleme süreci kişiselleşecek ve eğitim süreci onlara uyacak.”

Örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi katılımcılar öğrenmeye yönelik öngörülerinde öğrencilerin okul ortamında bulunmaması sebebi ile okul kültürünü öğrenmede zorluk yaşayacağını ve ilerleyen süreçte okula gelen öğrencilerin adaptasyon problemleri ile karşı karşıya kalacağını öngörmektedir. Ayrıca öğrencilerin okul ortamında bulunmaması ile ders esnasında yaparak öğrenebileceği kazanımlardan uzak kalması ile deneyimleyerek öğrenme yaşantılarının oluşmayacağını ifade etmektedir. Bu görüşlerin yanında bazı katılımcılar çevrimiçi eğitime yönelik olumlu bir öngöründe bulunarak öğrencilerin bireysel öğrenme fırsatı elde edebileceğini belirtmektedir. Katılımcıların öğrencilere yönelik öngörülerinin yer aldığı *teknoloji kullanımına yönelik öngörüler* Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Teknoloji Kullanımına Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Teknoloji bağımlılığında artış	13
Dijital okuryazarlığın gelişmesi	6
Siber zorbalığa maruz kalma	3

Tablo 5 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin teknoloji kullanımına yönelik öngörülerinde arasında “teknoloji bağımlılığında artış” (f:13) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö17, Ö21 ve Ö34’ün görüşleri şu şekildedir:

Ö17: “Teknolojiye olan ihtiyaç beraberinde bağımlılığı da getirebilir. Çünkü uzaktan eğitim ile okula devam etmek zorunda kalan öğrenciler durumu normalleştireceklerdir.”

Ö21: “Teknoloji bağımlılığı artış gösterebilir. Çocuklar okul ortamında sınıflarda, açık havada eğitim görürken okulun olmamasıyla birlikte tamamen teknolojiye bağımlı hale gelecekler. Bu da teknoloji bağımlılığının artmasına sebep olacaktır.”

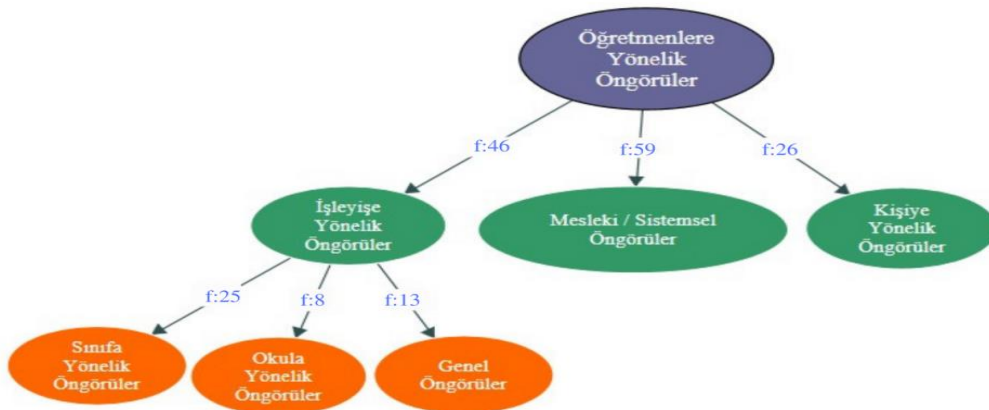
Ö34: “Okullar açılmazsa; öğrencilerde bilgisayar, ekran vb. bağımlılığı ortaya çıkacaktır. Çocukların genel anlamda ekran karşısında uzun süre kalmaları sonucunda olumsuz yönde etkilenmeleri olacaktır. Uzun süre bilgisayar ve ekran karşısında kalmaları sonucunda çocuklarda bağımlılık ortaya çıkacaktır. Çocuklarda belirli bir zaman sonunda gerek ders esnasında gerek ders dışında bütün vakitlerinin internet ve bilgisayar ortamında vakit geçirmeye başlayacaklardır.”

Örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi katılımcılar teknoloji kullanımına yönelik öngörülerinde öğrencilerin teknoloji bağımlılıklarında artış olabileceğini ifade etmektedir. Katılımcılar öğrencilerin gündelik yaşantıları dışında ders sürecini de teknolojik aletler karşısında geçirmeleri hem zorunlu teknolojik alet kullanımına yol açacağını hem de bu alana yönelik istek ve alışkanlığın artacağını belirtmektedir. Bu görüş dışında bazı katılımcılar teknoloji kullanımını olumlu açıdan ele alarak öğrencilerin dijital okuryazarlığını geliştirebileceğini ifade etmektedir.

Lisansüstü Öğrencilerin Öğretmenlere Yönelik Öngörüler

Bu başlıkta araştırmanın ikinci alt amacı olan “Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda öğretmenlere yönelik öngörüleriniz nelerdir?” sorusuna ait bulgulara yer verilmiştir. Lisansüstü öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “işleyişe yönelik öngörüler”, “mesleki/sistemsel öngörüler” ve “kişiyeye yönelik öngörüler” olarak 3 gruba ayrılarak lisansüstü öğrencilerinin görüşleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2: Öğretmenlere Yönelik Öngörüler

Şekil 2’de lisansüstü öğrencilerinin öğretmenlere yönelik öngörülerinin “işleyişe yönelik öngörüler” (f:46), “mesleki/ sistemsel öngörüler” (f:59) ve “kişiyeye yönelik öngörüler” (f:26) olarak 3 gruba ayrıldığı görülmektedir. İşleyişe yönelik öngörüler ise “sınıfa yönelik öngörüler” (f:25), “okula yönelik öngörüler” (f:8) ve “genel öngörüler” (f:13) olarak ayrılmıştır. Lisansüstü öğrencilerinin, öğretmenlere yönelik öngörülerinin işleyişe yönelik olanları Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 6: Sınıfa Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Öğretmen-öğrenci ilişkisinde zayıflama	12
Sınıf yönetiminin zorlaşması	8
Ölçme sorunları yaşanması	3
Ders planlamada sıkıntı yaşanması	2

Tablo 6 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin sınıfa yönelik öngörülerinde “öğretmen-öğrenci ilişkisinde zayıflama” (f:12) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö15 ve Ö21’in görüşleri şu şekildedir:

Ö15: “Sınıf yönetiminde sıkıntılar yaşayabilirler öğrencilerin dikkatini toplamada zafiyetler gözlenebilir. Özellikle iletişimde kullanılan yakınlık yöntemiyle öğrenci dikkatini toplama yöntemini uygulamada sıkıntı yaşayabilir.”

Ö21: “Öğrenci-öğretmen arasında bağ oluşmayacaktır. Okullarda öğrenci ve öğretmen arasında kurulan güçlü ve olumlu bir bağ vardır. Okulun yokluğunda böyle bir bağ olmayacaktır. Pek çok öğrenci öğretmenini yolda görse tanımayacaktır. Öğrenci-öğretmen ilişkisi soyut kalacaktır.”

Tablo 7 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin okula yönelik öngörülerini arası “öğretmenler arası etkileşimin azalması” (f:3) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö19 ve Ö26’nın görüşleri şu şekildedir:

Tablo 7: Okula Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Öğretmenler arası etkileşimin azalması	3
Öğretmenin iş yükünde artış	2
Öğretmenler arası rekabette artış	2
Evrak yükünde hafifleme	1

Ö19: “Okulların tamamen kapanması ile bazı öğretmenler işlerini kaybederken uzaktan öğretim ile mesleklerine devam eden öğretmenlerin de iş yükü ve yorgunluğu artacaktır. Ders katılım raporları her öğretmenden istenen resmi belgeler halini alacaktır. Öğrencilerin öğrenme sürecini takip etmek için veli ve öğrenciler ile iletişim kurma ihtiyacı artacaktır, bu da neredeyse bitmeyen bir iletişim trafiği anlamına gelir öğretmenler için. Tüm bunlar artan iş yükü ile birlikte öğretmenlere fiziksel ve zihinsel yorgunluk olarak dönecektir.”

Ö26: “Okullar olmazsa öğretmenler arası etkileşim son bulur. Okullar sadece öğretmenlerin gidip ders anlattığı, etkinlik yaptırıldığı yerler değil aynı zamanda meslektaşların birlikte olup bilgi ve deneyim alışverişinde bulunduğu yerlerdir. Dolayısıyla, okullar açılmazsa/olmazsa öğretmenler sadece kendi bilgi ve tecrübeleri ile yetinmek zorunda kalarak profesyonel gelişimleri eleştiri ve katkıdan yoksun bir halde sürecektir.”

Tablo 8: Genel Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Öğretmenin rehber rolüne geçmesi	8
Öğretmen –aile işbirliğinin artması	3
Dijital okula olumlu bakışta artma	2

Tablo 8 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin genel öngörülerini arasında “öğretmenin rehber rolüne geçmesi” (f:8) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö14 ve Ö30’un görüşleri şu şekildedir:

Ö14: “Aileler de okulların açılmama ihtimaline karşı uzaktan eğitim sistemini bir çıkış noktası olarak göreceklere ve öğretmenin sanal ortamda yürütülen rehberliği ile eğitime kesintisiz devam edebileceklerdir.”

Ö30: “Öğretmen bu senaryoda hem teorik bilgi veren hem öğrenme öğretme ortamlarında rehberlik görevini üstlenen kişi olacaktır. Aynı zamanda öğretmenin çağın gereklerini yerine getirecek seviyede teknolojik ve dijital bilgiye sahip olması beklenir. Öğretmenden rehberlik görevini yerine getirirken aynı zamanda öğrencilerin ilgi, alaka ve hazırbulunuşluk seviyelerini takip ederek, beceriye yönlendirme dolayısıyla da mesleğe yöneltme kararlarını öğrenciyle birlikte alması beklenecektir.”

Lisansüstü öğrencilerinin öğretmenlere yönelik öngörülerinin yer aldığı “kişiyeye yönelik öngörüler” Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Kişiyeye Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Sağlık sorunlarında artış	13
Motivasyon düşmesi	8
Öğretmenlerin özel zamanının azalması	4
Kişisel gelişime yöneliş	1

Tablo 9 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin kişiyeye yönelik öngörülerini arasında “sağlık sorunlarında artış” (f:13) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö4, Ö6 ve Ö9’un görüşleri şu şekildedir:

Ö4: “Stres, yetersizlik duygusu ve hareketsiz yaşamın sonucunda depresyona girebilirler.”

www.jret.org @ Her hakkı saklıdır. Dergide yayınlanan yazıların; intihal, etik ve diğer tüm sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Sarıalai, Yurteri, Yavuz, Susam & Demir

Ö6: “Okulların hiç açılmaması, öğrencilerde olduğu gibi öğretmenlerde de çeşitli sağlık problemlerine sebep olabilir. Çünkü uzun süre ekran başında kalmak hem vücut sağlığını hem de psikolojik sorunları beraberinde getirebilir.”

Ö9: “Öğretmenlerin önemli bir bölümünün sağlık problemlerinin (göz, boyun, sırt vb.) artacağını, bu durumun da uzaktan da olsa eğitimin kalitesine olumsuz yansıtacağını öngörüyorum. Çünkü yaşanan pandemi döneminde yaptığım uzaktan eğitim sürecinde bilgisayar ve tablet kullanımına bağlı olarak boyun ve sırt ağrıları oluşmaya başladı.”

Lisansüstü öğrencilerinin öğretmenlere yönelik öngörülerinde “mesleki/sistemsel öngörüler” Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Mesleki/ Sistemsel Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Teknoloji kullanımında artış	19
Öğretmenlik itibarının zayıflaması	7
Öğretmen işsizliğinde artış	7
Emekliliğe ayrılmada artış	5
Öğretmene ihtiyaç azalması	4
Eğitim ağlarının ortaya çıkması	4
Öğretmen yetiştirmenin farklılaşması	4
Öğretmenlerin tayin sorununun çözülmesi	3
Hizmet içi eğitim ihtiyacında artış	3
Özel okul öğretmenlerinin mağdur olması	2
Emekliliğe ayrılmada azalma	1

Tablo 10 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin mesleki/ sistemsel öngörülerinde “teknoloji kullanımında artış” (f:19) görüşü dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Ö5 ve Ö32’nin görüşleri şu şekildedir:

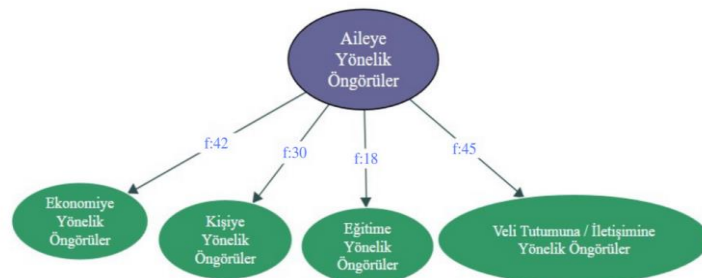
Ö5: “Öğretmenlerin uzaktan eğitime destek sağlayacak teknolojik donanım bilgisi artar. Öğretmenler okula gidemese de farklı uygulamalardan birçok ev ortamını sınırlılıkları olsa da sınıfa çevirmeyi başardı. Bu süreçte bilmediği, kullanmadığı birçok teknolojik cihazı ve uygulamayı kullandı. Okullar açılmazsa öğretmenler daha etkili olmak adına teknoloji bilgilerini kat kat artırıyorlar.”

Ö32: “Bilgisayar dahi hiç açmamış öğretmenler teknoloji ile buluştu. Çünkü uzaktan eğitim ile öğretmenler derslerini çevrimiçi olarak bilgisayar ortamında öğrenciye aktarıyor. Bugüne kadar bilgisayar kullanmayı yazılıları, ders etkinliklerini eliyle yazarak yapıyordu. Artık bilgisayar kullanabiliyor oldular.”

Lisansüstü Öğrencilerinin Aileye Yönelik Öngörüler

Bu başlıkta araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda aileye yönelik öngörüleriniz nelerdir?” sorusuna ait bulgulara yer verilmiştir. Lisansüstü öğrencileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “ekonomiye yönelik öngörüler”, “kişiyeye yönelik öngörüler”, “eğitime yönelik öngörüler” ve “Veli tutumuna/iletişimine yönelik öngörüler” olarak 4 gruba ayrılarak lisansüstü öğrencilerinin görüşleri Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3: Aileye Yönelik Öngörüler

Şekil 3'te ailelere yönelik öngörülerin “ekonomiye yönelik öngörüler” (f:42), “kişiyeye yönelik öngörüler” (f:30), “eğitime yönelik öngörüler” (f:18) ve “Veli tutumuna/iletişimine yönelik öngörüler” (f:45) olarak 4 gruba ayrıldığı görülmektedir. Katılımcıların ağırlıklı olarak veli tutumuna ve iletişimine yönelik öngörülerde buldukları görülmektedir. Aynı zamanda ekonomiye yönelik öngörülerin frekans değerlerinin yüksek olması da önemlidir. Lisansüstü öğrencilerinin aileye yönelik öngörülerinin yer aldığı “ekonomiye yönelik öngörüler” Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11: Ekonomiye Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Ekonomik zorlukların artması	19
Eğitim giderlerinin artması	6
Çalışan ebeveynlerin hayatının zorlaşması	5
Çalışan kadın sayısının azalması	5
Eğitim giderlerinde azalma	4
Çocuk işçi sayısının artması	3

Tablo 11 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin ekonomiye yönelik öngörülerinde “ekonomik zorlukların artması” (f:19) görüşünü vurgulaması dikkat çekmektedir. Aşağıda araştırmaya katılan Ö4, Ö11 ve Ö32'nin görüşleri şu şekildedir:

Ö4: “Pandemi nedeniyle birçok ebeveyn işini kaybetmiştir. Yaşadıkları ekonomik kriz nedeniyle eğitime de öğrenciyeye de gereken zamanı ayıramamıştır.”

Ö11: “Aile bütçesinde teknolojik araç gereçlere ayrılan payın artırılması gerekecek. Uzaktan eğitime dönüşmesi ile beraber aileler çocuklarına kesintisiz ve kaliteli bir eğitim verme isteği sonucunda yeni teknolojilere daha çok bütçe ayırmak durumunda kalacaklardır. Örneğin evde mevcut olan bilgisayarlar bazı programları çalıştırmada yeterli olmayacağından bir üst modelinin alınması gerekecektir.”

Ö32: “Ailelerde ekonomik olumsuzluklara yol açar. Çünkü öncelikle uzaktan eğitime devam edebilmesi için hangi yaşta olursa olsun öğrenciyeye tablet, bilgisayar, telefon, internet gibi derse girebileceği bir teknik desteği sağlamak zorunda kaldılar ve bu özellikle çok çocuklu ailelerde olumsuzluk yarattı.”

Elde edilen veriler incelendiğinde araştırmaya katılan lisansüstü öğrencilerinin pandemi sürecinin devam etmesi durumunda özellikle maddi imkânların yetersizliği ile var olan ekonomik sıkıntıların daha da artmasına yönelik öngörülerde buldukları görülmektedir. Lisansüstü öğrencilerinin aileye yönelik öngörülerinin yer aldığı kişiyeye yönelik öngörüler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12: Kişiyeye Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Kişisel gelişime ilginin artması	14
Psikolojik sorunlarda artış	5
Sportif faaliyetlerin öneminin artması	4
Profesyonel desteğe ihtiyaç duyulması	4
Teknoloji bağımlılığının artması	1
Ebeveynlerin özel alanın azalması	1
Kriz yönetimi becerisinin kazanılması	1

Tablo 12 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin kişiyeye yönelik öngörülerinde “kişisel gelişime ilginin artması” (f:14) yönündeki görüşler, diğerlerinden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Aşağıda araştırmaya katılan Ö5 ve Ö14'ün görüşleri şu şekildedir:

Ö5: “Okullar açılmazsa; aile içinde sosyolojik ve psikolojik bozulmalar görülecektir. Yaşamış oldukları sıkıntılar aile bireylerine hem şahsi hem bütünsel olarak psikolojik sıkıntılar ortaya çıkaracaktır. Ailedeki her birey toplumdaki

ve ailedeki rolünün dışına çıktığından dolayı iç huzur ve kişisel bütünlüğü kaybetme veya zarar görme ortaya çıkacaktır.”

Ö14: “Aileler çocuklarının derslerine bir yere kadar yardımcı olabilecek; bu durum bazı ailelerin teknolojinin de yardımıyla çocuklarına yardımcı olabilmek adına daha çok araştırma yapmaya yöneltecek, derslerin içeriği hakkında daha fazla bilgi sahibi olacaklardır.”

Katılımcılar pandeminin devam etmesi halinde, uzaktan eğitimin sonucu olarak teknoloji bağımlılığı oranındaki artışa ilişkin görüş belirtmektedirler. Bu durum aile bireylerindeki psikolojik sorunların artacağına işaret etmektedir. Bu noktada ise profesyonel desteğe ve sportif faaliyetlere yönelimde belirgin bir artışın olacağı öngörülmektedir. Lisansüstü öğrencilerinin aileye yönelik öngörülerinin yer aldığı “eğitime yönelik öngörüler” Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13: Eğitime Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Velilerin öğrenci başarısını olumsuz etkilemesi	5
Öğretmen- veli ilişkisinin güçlenmesi	5
Özel öğrencilerin dezavantajının artması	3
Teknolojik materyal ihtiyacının artması	2
Öğrenci takibinin zorlaşması	2
Kız çocuklarını eğitimden çekilmesi	1

Tablo 13 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin kişiye yönelik öngörülerinde en fazla “velilerin öğrenci başarısını olumsuz etkilemesi” (f:5) ile “öğretmen-veli ilişkisinin güçlenmesi” (f:5) yönünde öngörüler ifade edilmiştir. Aşağıda araştırmaya katılan Ö4 ve Ö19’un görüşleri şu şekildedir:

Ö4: “Bilinçli olan eğitilmiş velilerin çocukları ile eğitimsiz velilerin çocukları arasında uçurum oluşacaktır.”

Ö19: “Okulların tamamen kapatıldığı bir dönemde dikkate alınması gereken bir diğer grup da özel gereksinime muhtaç çocukların aileleridir. Bu özel çocuklara sundukları imkânlar da farklı olacaktır. Özellikle otizm tanısı almış çocukların ekrandan uzak kalması gerektiği bilindiğinden burada uzaktan öğretim için şartları elverişli hale getirmekten öte bir çaba gerekmektedir. İmkân sahibi aileler özel çocuklara evde eğitim imkânını rahatlıkla sağlayabilecektir. Tam tersi bir durumda ise bu çocukların hayata entegre edilmesi, gelişmesi imkânsız hale gelecektir. Kötü şartlar aileleri üzüntü ve strese sürüklerken özel gereksinimli bu çocukları hayattan koparacaktır.”

Elde edilen veriler incelendiğinde katılımcıların aileler için eğitime dair öngörülerinde velilerin istemsiz olarak öğrencinin akademik başarısına olumsuz yöndeki etkisi kendini gösterecektir. Bu durumda ise hasarın en aza indirilmesi için öğretmenle olan ilişkilerin önemli olacağını belirtmektedirler. Lisansüstü öğrencilerinin aileye yönelik öngörülerinin yer aldığı Veli Tutumuna/İletişimine Yönelik Öngörüler Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14: Veli Tutumuna/İletişimine Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Aile içi şiddetin artması	15
Olumsuz veli tutumunda artış	7
Öğrenme ortamlarının öneminin artması	6
Ebeveyn rollerinin değişmesi	5
Bilinçli veli anlayışının gelişmesi	3
Uyum probleminin yaşanması	3
Aile içi iletişimin artması	2
Aile fertlerinin sosyalleşememesi	2
Ebeveynlerin otokontrolü sağlayamaması	2

Tablo 14 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin en fazla “aile içi şiddetin artması” (f:15) yönündeki öngörülerini ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda araştırmaya katılan Ö3 ve Ö15’in görüşleri şu şekildedir:

Ö3: "Aile içi şiddet vakalarında artış olacağını düşünüyorum. Ülkemizde birçok ailede ne yazık ki korku odaklı denetim kültürü anlayışı hâkim. Çocukların sürekli evde olması ebeveynlerinin sürekli gözetimi altında olmalarına neden olur. Okula gidip sosyalleşemeyen enerjilerini atamayan özellikle de ergenlik çağındaki çocukların velileriyle sürekli problem yaşayacaklarını düşünüyorum."

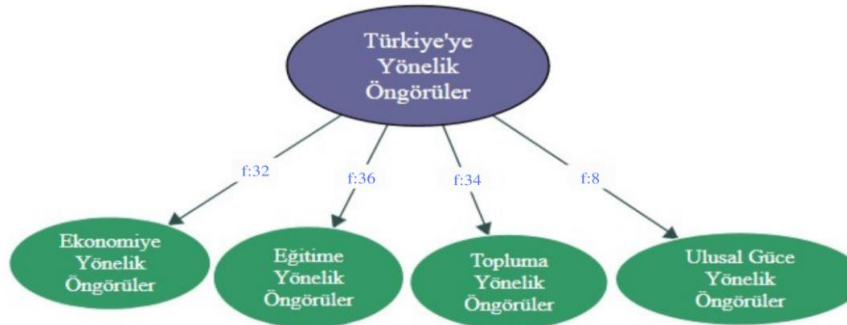
Ö15: "Çocuklarla çatışmalarda artış olabilir. Öğrencilerle fazla bir arada bulunan özellikle ergenlik döneminde çocuğu olan aileler de bu sorunları yaşayacaktır."

Belirtilen görüşler doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinin veli profili, tutum ve iletişim yönünden farklılık göstermektedir. Bir kısım velilerin sürece yönelik bilinç kazandıkları görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenme ortamlarının önemine ilişkin farkındalık oluşmuştur. Buna rağmen bu süreçte ebeveyn rollerinin değişmesi ile birlikte velilerde olumsuz tutumların kendini gösterdiği katılımcılarca belirtilmektedir. Bu durumun sonucu olarak ise aile şiddetinin artmasına ilişkin görüşleri ortaya çıkmaktadır.

Lisansüstü Öğrencilerinin Türkiye'ye Yönelik Öngörüler

Bu başlıkta araştırmanın son alt amacı olan "Pandemi sürecinin devam etmesi durumunda Türkiye'ye yönelik öngörüleriniz nelerdir?" sorusuna ait bulgulara yer verilmiştir. Lisansüstü öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin "ekonomiye yönelik öngörüler", "eğitime yönelik öngörüler", "topluma yönelik öngörüler" ve "ulusal güce yönelik öngörüler" olarak 4 gruba ayrılarak lisansüstü öğrencilerinin görüşleri Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4: Türkiye'ye Yönelik Öngörüler

Şekil 4'te lisansüstü öğrencilerinin öngörülerinin "ekonomiye yönelik öngörüler" (f:32), "eğitime yönelik öngörüler" (f:36), "topluma yönelik öngörüler" (f:34) ve "ulusal güce yönelik öngörüler" (f:8) olarak 4 gruba ayrıldığı görülmektedir. Katılımcıların ağırlıklı olarak eğitime yönelik öngörülerde buldukları görülmektedir. Ancak katılımcılar tarafından belirtilen ekonomiye ve topluma yönelik öngörülerin frekans değerleri de dikkat çekicidir. Lisansüstü öğrencilerinin Türkiye'ye yönelik öngörülerinin yer aldığı ekonomiye yönelik öngörüler Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15: Ekonomiye Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
İşsizlik artışı	6
Eğitime ayrılan bütçenin azalması	6
Farklı iş sektörlerinin çoğalması	4
Dengesiz gelir dağılımı	4
Ekonomik krizin derinleşmesi	4
Kadınların iş hayatından çekilmesi	3
İş gücünün niteliksizleşmesi	3
Altyapı maliyetlerinin artması	2

Tablo 15 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin özellikle ekonomiye yönelik öngörülerinde “İşsizlik artışı”(f:6) ile “Eğitime ayrılan bütçenin azalmasına”(f:5) ilişkin görüşlerin vurgulandığı dikkat çekmektedir. Aşağıda araştırmaya katılan Ö7 ve Ö31’in görüşleri şu şekildedir:

Ö7: “Ülkemiz ilk olarak; üretimin azalması, çalışan kesimin kısıtlamalara uğraması, hammadde temininde zorluklar yaşanması sebebiyle ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalır. Yatırım çeşitliliği yerine kaynaklarımızı sağlık giderlerine yönlendirmek zorunda kalırız. Okullarla bağlantısı olan kantin, okul servisleri gibi alanlarda hizmet veren, çalışan kişilerin maddi ve manevi problemleri artar.”

Ö31: “Okullar açılmazsa; ilerleyen yıllarda ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocukları bu süreçten en az etkilenerek yine kendi aileleri gibi ekonomik olarak belirli bir seviyede olacaktır. Bu da gelir dağılımlarında dengesizlikler ortaya çıkaracaktır. Böylelikle ülkemizde istenilmeden de olsa bir kast sistemi ortaya çıkacaktır.”

Lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’ye yönelik öngörülerinin yer aldığı eğitime yönelik öngörülerini Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: Eğitime Yönelik Öngörülere Ait Bulgular

Kategoriler	f
Eğitim vizyonunun değişmesi	7
Uygulamalı mesleki eğitimlerin niteliksizleşmesi	6
Toplumsal davranış problemlerinin artması	6
Eğitim yatırımlarının artması	3
Mekân algısının ortadan kalkması	3
Kültürel faaliyetlerin azalması	3
Eğitim atölyelerinin işlevini yitirmesi	3
Sosyal bilimlerin önem kazanması	2
Öğretmen ihtiyacının azalması	2
Öğretmenliğin öneminin artması	1

Tablo 16 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin eğitime yönelik öngörülerinde en fazla “eğitim vizyonunun değişmesi” (f:7) yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Ayrıca “Uygulamalı mesleki eğitimlerin niteliksizleşmesi” (f:6) ve “Toplumsal davranış problemlerinin artması” (f:6) yönünde belirtilen görüşlere ait frekans değerleri de diğer görüşlere göre oldukça fazladır. Aşağıda araştırmaya katılan Ö23, Ö13’ün görüşleri şu şekildedir:

Ö23: “Türkiye’de eğitime ayrılan pay azalacaktır, uzaktan eğitimin devam etmesi ve okulların kapalı olması sebebi ile bağlantılı olarak. Üniversitelerin öğretmen yetiştirme programları revize edilecek ve sınavla yerleşilen okulların pek de bir önemi kalmayacak ve merkezi yerleştirme sınav sistemi kalkacak.”

Ö13: “Türkiye’de nitelikli insan gücü yetiştirmedeki sıkıntı artacaktır. Uygulamalı eğitimden eksik kalınacaktır. Mimarlık, mühendislik gibi mesleki eğitim gerektiren ve laboratuvar, atölye gibi uygulamalı olarak yapılan eğitimden eksik kalınacaktır. Eğitim geleceğe yapılan yatırımdır. Bireyler okula gitmedikçe sosyal yaşamdan uzak kalacaklar ve sanat, spor, kültür gibi açılardan kendilerini gerçekleştiremeyecekler ve ilerleyen yıllarda bu bireylerin topluma kazanımında sıkıntı olacaktır.”

Katılımcılar pandeminin devam etmesi halinde yöneticilerin, eğitim vizyonunda zorunlu değişikliğe gidebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte hizmet sektöründeki meslek çalışanlarının niteliksiz eğitimler alacaklarına dair bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca lisansüstü öğrencileri kişilerin toplumsal uyum problemleri yaşayabileceği görüşünde birleşmektedirler. Lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’ye yönelik öngörülerinin yer aldığı topluma yönelik öngörülerini Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: *Topluma Yönelik Öngörülere Ait Bulgular*

Kategoriler	f
Fırsat eşitsizliğinin artması	12
Toplumsal değerlerin önemsizleşmesi	10
Milli değerlerin aktarılamaması	3
Tersine göç artışı	3
Kültürel etkileşimin azalması	2
PDR hizmetlerine ihtiyacın artması	2
Çocuk işçi kavramının normalleşmesi	1
Siber zorbalığın artması	1

Tablo 17 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin topluma yönelik öngörülerinde “*fırsat eşitsizliğinin artması*”(f:12)’na ilişkin görüş paylaşılmıştır. Ayrıca “*toplumsal değerlerin önemsizleşmesi*” (f:10) yönündeki görüşe ait frekans değeri, diğer görüşlere göre oldukça fazladır. Aşağıda araştırmaya katılan Ö9 ve Ö6’nın görüşleri şu şekildedir:

Ö9:“*Ülkemizde insanlar arası iletişim problemleri ve hoşgörüsüzlük artacaktır. Çünkü okullarda öğrencilere sadece bilgi değil sevgi, saygı, gibi çok kıymetli değerler verilmektedir. Bu değerlerin okulun sosyal ortamında verilmemesi durumunda öğrenciler gelecekte empati, hoşgörü gibi değerlerden uzak kalacaktır. Ülkemizin problemleri siyasetçilere, öğretmenlere, doktorlara vb. sahip olmasını sağlar.*”

Ö6:“*Okulların açılmaması ülkemizin sosyal devlet anlayışının sorgulanmasına neden olacaktır. Çünkü okulların açık olmaması eğitim alma noktasında sosyal adaletsizliğin artmasına neden olacaktır.*”

Lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’ye yönelik öngörülerinin yer aldığı *ulusal güce yönelik öngörülerini* Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: *Ulusal Güce Yönelik Öngörülere Ait Bulgular*

Kategoriler	f
Uluslararası düzeyde eğitim açısından geri kalınması	2
Kalkınma planlarının öneminin artması	2
Uzak ve yakın hedeflerimizin ertelenmesi	2
Milli yazılımlara yönelik yatırımların artması	2

Tablo 18 incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin ulusal güce yönelik öngörülerini birbiri ile benzer ölçüde nitelendirmektedir. Yapılan görüşmeler doğrultusunda Türkiye’nin geleceğine dair olumlu ve olumsuz yönde öngörülerin belirtildiği görülmektedir. Aşağıda araştırmaya katılan Ö25, Ö31’in görüşleri şu şekildedir:

Ö25: “*Okulların açılmaması durumunda ülkenin dış dünya tarafından güvenilir bir ülke olmadığı anlaşılacaktır. Ve bu da her açıdan ülkenin itibarının zedelenmesine neden olacaktır.*”

Ö31: “*Devlete ve millete karşı olumlu bağlılık kurulamaz. Uzun vadede toplumlarda yıkıcı etkilerle karşılaşılır: Okulların en temel işlevlerinden birisi devletin ihtiyacı olan insan potansiyelini yetiştirmektir. Devletini ve milletini seven, bağlılığı olan insan yetiştirmek o toplumun bekası için önemlidir.*”

Katılımcılar arasında yön değiştiren eğitim stratejilerinin ülke ekonomisine olumsuz yönde etki edeceğine dair görüş birliğine varılmıştır. Ayrıca milli yatırımların ülkenin uluslararası saygınlığına katkı sağlamasına ilişkin öngörüler de çarpıcı bir şekilde görülmektedir. Genel olarak paylaşılan görüşler ve frekans değerleri dikkate alındığında katılımcıların, pandeminin sonucu olarak sosyo-ekonomik ve milli unsurların birbirinden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği kanısında oldukları görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İnsan olgusunun salgın sürecinde hem özne hem yüklem hem yol hem de yolcu olduğu görülmektedir. Bu sebeple durum, “*Ülke insanı yeni normalin hazırladığı geleceği nasıl daha güçlü karşılayabilir?*” sorusunu akla getirmektedir. COVID-19 pandemisi insan hayatını her açıdan bozguna uğratarak yaşamın ahengini ve alışlagelen

www.jret.org @ Her hakkı saklıdır. Dergide yayınlanan yazıların; intihal, etik ve diğer tüm sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Sarıalai, Yurteri, Yavuz, Susam & Demir

düzeni değiştirmiştir. Yine de içinde bulunulan yaşam döngüsünde karşılaşılan sıkıntılar ve yıkılan tabular, insanın var olan düzeni ve baktığı pencereyi tekrar sorgulamasına imkân tanımaktadır. Tam bu noktada ise bireyin yaşamı, yaşadığı toplum düzenini ve dâhil olduğu sistemi idrak edebilmesini sağlar.

Pandemi süreci ekonomik ve sağlık krizi yaşatırken, bir yandan da eğitim sistemlerini çökerten bir virüs olarak etki etmiştir. Sosyal mesafeyi sağlamak ve bulaşın hızını kesmek için eğitime ara verilmiştir. ILO (2020) yayınladığı raporda dünyadaki milyonlarca öğrencinin eğitim hayatlarının kesintiye uğradığını belirtmektedir. COVID-19 bu zamana kadar uygulanan eğitim sistemlerine en yıkıcı etkisi olan ve yaklaşık 1,6 milyar öğrencinin yaşamında iz bırakan bir salgındır (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü [UNESCO], 2022). Sağlık sistemine olan yıkıcı etkisiyle kendini gösteren COVID-19, beklenmeyen bir hızla eğitimin ve ekonomilerin çöküşünü beraberinde getirmiştir (McKee ve Stuckler, 2020). 2019 yılından beri dünya ülkeleri güç odaklı küresel yatırımlarına ara vermiştir. Bu süre zarfında zorunlulukların getirisi olarak hizmet sektörlerinde köklü değişikliğe yönelmiştir. Habicher, Windegger, Gracht ve Pechlaner (2022) uluslararası ekonomik işleyişin yerine toplumların güvenli ve rahat bir yaşam sürmesinin temele alındığı görülmektedir. Sağlık sorunlarının dışında da var olan sosyal ve ekonomik eşitsizliği insanlığın yüzüne çarparak, uçurumu daha da derinleştirmiştir (Berkhout ve diğ., 2021).

Türkiye’de öngörü becerisi ile doğrudan ilgili benzer bir çalışmaya rastlanmadığından sonuçlarını kıyaslama imkânı pek bulunmayan bu araştırmanın ilk alt amacına göre lisansüstü öğrencileri pandemi sürecinin devam etmesi durumunda öğrencilere ilişkin en çok kişiye yönelik öngörülerde bulunmaktadır. Kişiye yönelik olarak ise en çok fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarının artması yönünde görüşler vardır. Görgülü Arı ve Hayır Kanat’ın (2020) araştırmasına göre öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde uzun süre çevrimiçi materyaller kullanması odaklanma ve sosyalleşememe sorunlarını ortaya çıkaracaktır. Araştırmanın ikinci alt amacına göre lisansüstü öğrencileri pandemi sürecinin devam etmesi durumunda öğretmenlere yönelik olarak en fazla sürecin işleyişine dair öngörülerde bulunmaktadır. Sürecin işleyişinde ise özellikle sınıfa yönelik olarak öğretmen ve öğrenci ilişkisinin daha da zayıflamasına dair görüş belirtmektedirler. Araştırmanın üçüncü alt amacına göre lisansüstü öğrencileri pandemi sürecinin devam etmesi durumunda ailelere yönelik olarak en çok veli tutumuna ve iletişimine dair öngörüler paylaşmaktadırlar. Aile bireyleri veli olarak ele alındığında ise yaşadıkları ekonomik zorluğun artacağına ilişkin öngörüler en sık tekrar edilen görüşlerdir. Araştırmanın dördüncü alt amacına göre lisansüstü öğrencileri pandemi sürecinin devam etmesi durumunda Türkiye’ye yönelik olarak özellikle eğitime dair öngörülerde bulunmaktadır. Belirtilen görüşler arasında eğitim vizyonunun değişeceği en sık tekrar edilen görüş olurken, mesleklere ilişkin uygulamalı eğitimlerin niteliksizleşmesine ve toplumsal davranış problemlerindeki artışa ilişkin öngörüler de önem arz etmektedir. Görgülü Arı ve Hayır Kanat’ın (2020) araştırmasına göre COVID-19 salgını sona erdikten sonra sosyal ilişkilerde azalma ve temas gerektiren davranışlarda azalma gibi çıkarımlarda bulunmalarının nedeni olarak şuan için sosyalleşme ortamlarının virüsün yayılmasına olanak sağlayan ortamlar olarak görülmesinin etkisi olduğu ve bu açıdan belirttiklerini düşündürmektedir.

Toplumlar için etkisi ve süresi kestirilemeyen bir dönem yaşanmaktadır. Yaşanan salgın döneminde yeni normale uyum sağlanabilmesinde; eğitimler ve adaylar için dijital pedagojide iyileşmenin önemi artmıştır. Aktif olarak görev yapan öğretmenler ile özellikle mesleğe yeni başlayacak adaylar için öğrencinin derse etkin katılımını üst düzeyde hedeflenmesi ve eğitim içeriklerinin dijital ortama taşınması, süreci zorlu kılmıştır. Ayrıca öğretmenlere de iş yükü getirmiştir (Allen ve diğ., 2020). Bir ülkedeki en önemli zenginlik ülkenin eğitim vizyonunun insanı merkeze alması ve revize edilebilir olmasıdır (Elçi ve Tünkler, 2022). Bu yöndeki uzaktan eğitim, belirsizlikle başlayan bu süreçte uyum sorunlarını kısa sürede ortadan kaldırmaktadır. Ancak öğrencilerin aktif olduğu sosyal öğrenme üzerindeki yıkıcı etkileri de tahmin edilebilir niteliktedir. Öğrenciler üzerindeki nicelik ve nitelik yönünden olumsuz etkilerinin gelecekte daha da günyüzüne çıkacağı aşikârdır. Bireyselleşmenin kendini gösterdiği bu süreçte, yeni neslin teknoloji kullanım becerileri bu süreci kolaylaştıran en temel unsurlar arasındadır (Arıkan, 2020). Değişkenlik gösteren en temel belirtilerden diğeri de eğitime dairdir. Salgın önlemleri kapsamında okulların kapatılması eğitim paydaşlarının yanında; sosyal yaşamı ve öğrenci popülasyonunun yarattığı ekonomik canlılığı da etkilemiştir. Pandemi etkisinin bireyler üzerinde uzun yıllar hissedileceğine dair anlayışın yerleştiği görülmektedir.

Eğitim sistemlerinin ileriki yıllarda pandemiye direnç gösterecek bir yapıda olması gerekmektedir. Çünkü salgının toplumun en küçük yapısı olan aileler üzerindeki ekonomik değişkenliğine olan etkisi öğrenciler arasında eşitsizliği arttıracaktır. İleriye dönük olarak salgın ülkelerin; politikalarında, sosyal devlet anlayışlarında, teknolojik ve

ekonomik stratejileri üzerinde engellenemez neticeler doğuracaktır. Pandemi süresince yaşanan teknik sorunlar, ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması ve çevresel faktörler öğrencilerin eğitim-öğretimden geri kalmasına ayrıca okul terklerinin sayısında da artışa sebep olacaktır (Lambert, ve diğ., 2020). Dünya Sağlık Örgütü [WHO] (2020) pandemi sürecinin tüm dünyada bireylerin psikolojik sorunlarının artmasına sebep olduğunu paylaşmaktadır. Ayrıca bireylerin ruh sağlıkları için kişisel çabası toplumların yarınları için en temel dönüşüm olacağını öngörmektedir. Sosyal açıdan bakıldığında mesleki ve aile unsurlarına ilişkin rollerin değişimi, artan beklentiler ve sorumluluklar kadınlara gönülsüz dayatmaları getirmiştir (Habicher ve diğ., 2022). Tüm bu yıkıcı ve yıpratıcı süreç içerisinde dahi, pandeminin geleceğe yönelik umutları ve motivasyonu canlı tutan etkileri de görülmektedir. Yaşanan bu çöküş birlikte deneyimlenen bir sürecin, toplum içerisindeki ilişkileri daha da güçlendireceğini ve yaşanan topluma karşı aidiyet duygusunun artacağını göstermektedir (Habicher ve diğ., 2022). Bireyler arasındaki bu bütünlük yarının getireceği kişisel ve toplumsal olumsuzlukların öngörülmesini ve iyileştirici bir yolun izlenebilmesini sağlamaktadır (Gariboldi ve diğ., 2021)

Araştırma sonucunda benzer çalışmalar da olmadığından önerilerin ayrı bir önemi bulunmaktadır: Öğretmen adaylarına öngörü kavramının güvenli ve dinamik bir geleceğin kurulabilmesi adına bu becerilere eğitim fakültesi dersleri arasında ayrıntılı olarak yer verilebilir. Pandeminin öngörü kavramına ve uygulanabilirliğine dair etkileri üzerinde çalışılabilir. Karşılaşılabilecek olası bir kriz anında var olan sistemlerin dinamik kalmasını sağlayacak, öngörüye temele alan öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine ilişkin araştırmalar yapılabilir. Değişen eğitim politikalarına karşı öğretmenlerin uyumunu sağlayacak hizmet içi eğitimler düzlenebilir. Fırsat eşitliğinin artırılması noktasında teknik ve ekonomik yatırım planları uygulanabilir. Pandemi sürecinin devamında, değişimin temel dinamikleri esas alınarak istenmeyen problemlerin yaşanabilmesi nedeniyle hükümetlerin öngörü becerisinin kazanılmasına yönelik çalışmaları desteklemesi önemlidir. Zorlu geçen salgın sonrasında, sürecin hızla iyileştirilebilmesi için akademisyenler, iş insanları, hükümet yöneticileri ve diğer paydaşlar arasında şeffaf bir işbirliği yapılabilir. Pandeminin ülkeye olan etkilerinin düzenlenmesinde yalnızca öngörüler sunarak süreci yönetmek ve planlamak kısa vadeli çözümler üretecektir. Bu sebeple alana hâkim, süreci tecrübe eden eğitimcilerle yöneticilerin sürecin planlanması, fikir alışverişi, kriz yönetimi ve öngörülerin değerlendirilmesi noktasındaki uyumları önemlidir. Pandemi sürecinde ve sonrasında bu işbirliği sürecin en kıymetli işçilik ayağıdır.

KAYNAKÇA

- Allen, J., Rowan, L., & Singh P. (2020). Teaching and teacher education in the time of COVID-19. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(3), 233–236.
<https://doi.org/10.1080/1359866X.2020.1752051>
- Appel, M. (2020). Performativity and the demise of the teaching profession: the need for rebalancing in Australia. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(3), 301-315.
doi: 10.1080/1359866x.2019.1644611
- Arı, A. G. ve Kanat, M. H. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayı, 459-492.
- Ataseven, B. (2013). Yapay sinir ağları ile öngörü modellemesi. *Öneri Dergisi*, 10(39), 101-115.
<https://doi.org/10.14783/od.v10i39.1012000311>
- Berkhout, E., Galasso, N., Lawson, M., Rivero Morales, P. A., Taneja, A., & Vázquez Pimentel, D. A. (2021). The inequality virus: bringing together a world torn apart by coronavirus through a fair, just and sustainable economy. 23.01.2023 tarihinde <https://policy-practice.oxfam.org/resources/the-inequality-virus-bringing-together-a-world-torn-apart-by-coronavirus-throug-621149/> adresinden ulaşılmıştır.
- Elçi, İ. ve Tünkler, V. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin COVID-19 döneminde gerçekleştirilen acil uzaktan eğitim sürecine ilişkin deneyimleri ve yeni normale dair öngörüler. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 307-324.
- Eti, İ. ve Karaduman, B. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 635-656. DOI: 10.37669/milliegitim.787238
- Euronews. (2022, May 5). Dünya Sağlık Örgütü: COVID-19 pandemisi 15 milyona yakın can aldı. 23.01.2023 tarihinde <https://tr.euronews.com/2022/05/05/dunya-sagl-k-orgutu-COVID-19-pandemisi-15-milyona-yak-n-can-ald> adresinden ulaşılmıştır.
- Gariboldi, M. I., Lin, V., Bland, J., Auplish, M., & Cawthorne, A. (2021). Foresight in the time of COVID-19. *The Lancet Regional Health - Western Pacific*, 6, 1-6.
<https://doi.org/10.1016/j.lanwpc.2020.100049>

- Georghiou, L., & Harper, J. C. (2011). From priority-setting to articulation of demand: Foresight for research and innovation policy and strategy. *Futures*, 43(3), 243-251.
<https://doi.org/10.1016/j.futures.2010.11.003>
- Habicher, D., Windegger, F., Gracht, H. A., & Pechlaner, H. (2022). Beyond the COVID-19 crisis: A research note on post-pandemic scenarios for South Tyrol 2030. *Technological forecasting and social change*, 180, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.121749>
- International Labour Organization. (2020, June). COVID-19 and the education sector [Press release]. Retrieved 23.01.2023, from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/sector/documents/briefingnote/wcms_742025.pdf.
- Inayatullah, S. ve Black, P. (2020). Neither a black swan nor a zombie apocalypse: the futures of a world with the COVID-19 coronavirus. *Journal of Futures Studies*, 18, 1-6.
- Kapu, H. (2010). Sosyal sermaye ve organizasyonların öngörü yeteneğini geliştirme gücü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (1), 259-288.
- Kılıç Çakmak, E., Karadeniz Oran, Ş., Demirel, F., Büyükoztürk, Ş. ve Akgün, Ö. E. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pagem Akademi.
- Lambert, H., Gupte, J., Fletcher, H., Hammond, L., Lowe, N., Pelling, M., ... & Shanks, K. (2020). COVID-19 as a global challenge: towards an inclusive and sustainable future. *The Lancet Planetary Health*, 4(8), 312-e314.
[https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(20\)30168-6](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(20)30168-6)
- Martin, B. R. (1995). Foresight in science and technology. *Technology Analysis & Strategic Management*, 7(2), 139-168.
- Martin, B. R. (2010). The origins of the concept of 'foresight'in science and technology: An insider's perspective. *Technological Forecasting and Social Change*, 77(9), 1438-1447.
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2010.06.009>
- Matters, W. F. (2020, April). Futures thinking in Asia and the Pacific. Retrieved, 23.01.2023, from <https://think-asia.org/handle/11540/11814>
- Milojević, I. (2021). COVID-19 and pandemic preparedness: Foresight narratives and public sector responses. *Journal of Futures Studies*, 26(1), 1-18.
[https://doi.org/10.6531/JFS.202003_24\(3\).0002](https://doi.org/10.6531/JFS.202003_24(3).0002)
- Nissen, L. (2020). Social work and the future in a post-COVID 19 world: A foresight lens and a call to action for the profession. *Journal of Technology in Human Services*, 38(4), 309-330.
DOI: 10.1080/15228835.2020.1796892
- Olkiewicz, M. (2015). The competencies of a manager as a determinant of the organisation's development. *Economics and Organisation of Enterprises*, 7(786), 63-72.
- Ozcan S. (2006). Systems thinking for foresight. (Publication No. 23267449) [Master dissertation, Manchester University], Manchester Institute of Innovation Research
- Özer M. ve Suna H. E.(2020). COVID-19 salgını ve eğitim. M. Şeker, A. Özer ve C. Korkut (Eds.), *Küresel Salgının Anatomisi*. (ss. 171-192). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Rees, G. H., Crampton, P., Gauld, R., & MacDonell, S. (2018). The promise of complementarity: Using the methods of foresight for health workforce planning. *Health Services Management Research*, 31(2), 97-105.
<https://doi.org/10.1177/0951484818770408>
- Sarı, E. ve Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: covid-19 örneği. Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama, 3 (2), 49-63. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijls/issue/56102/742188>
- Saritas, O., Burmaoglu, S. ve Ozdemir, D. (2022). The evolution of Foresight: What evidence is there in scientific publications? *Futures*, 137, 1-6.
<https://doi.org/10.1016/j.futures.2022.102916>
- Sertkaya, B. ve Baş, S. (2021). COVID-19 salgınının Türkiye ekonomisi üzerine etkileri: riskler ve olası senaryolar. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (21), 147-167.
DOI: 10.53092/duibfd.911378
- Suddendorf, T., Nielsen, M., & von Gehlen, R. (2011). Children's capacity to remember a novel problem and to secure its future solution. *Developmental science*, 14(1), 26-33.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2010.00950.x>

- Suddendorf, T. (2013). Mental time travel: continuities and discontinuities. *Trends in cognitive sciences*, 17(4), 151-152. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tics.2013.01.011>
- TÜBİTAK (2005, Ocak 26). Vizyon-2023 teknoloji öngörü projesi. 23.01.2023 tarihinde http://www.fen.bilkent.edu.tr/~hakioglu/ymfec/EIK_Sonuc_Raporu_ve_Strat_Belg_corr.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- UNESCO (2022, July 7). The impact of COVID-19 on student voice: Testimonies from students and teachers. 23.01.2023 tarihinde <https://www.unesco.org/en/articles/impact-COVID-19-student-voice-testimonies-students-and-teachers> adresinden ulaşılmıştır.
- WHO (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on noncommunicable disease resources and services: results of a rapid assessment. 23.01.2023 tarihinde <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/334136/9789240010291-eng.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Xie, X., Siau, K., & Nah, F. F. H. (2020). COVID-19 pandemic—online education in the new normal and next normal. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 22(3), 175-187
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

Makale Geçmişi	<i>Geliş:</i> 12. 09.2022	<i>Kabul:</i> 21.12.2023	<i>Yayın:</i> 28.02.2023
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atıf	Sarıalai, A.D., Yurteri, İ.S., Yavuz, B., Susam, B. & Demir, M.K. (2023). Pandemi sonrasına ilişkin sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin öngörü becerilerinin değerlendirilmesi. <i>Journal of Research in Education and Teaching</i> . 12 (1), ss. 45-63.		